

ETENE KOKOUSMUISTIO 4/2014

Aika: Keskiviikko 29.10.2014.2014, klo 12–16
Paikka: Säätytalo, sali 8, Snellmaninkatu 9–11, Helsinki
Osallistujat:

Hallamaa Jaana, pj.	x		
Heinimäki Jaakko, varapj.			
Jäsenet:		Varajäsenet:	
Hautanen Ulla	x	Martimo Kari-Pekka	
Hemminki Jaana	x	Honka Petri	x
Jalonen Ari		Jurva Johanna	
Kuosmanen Lauri		Myllymäki Kati	
Launis Veikko		Anttonen Anneli	
Lauslahti Sanna		Urpalainen Anu	
Peiponen Arja	x	Koivisto Tuija	x
Pietilä Anna-Maija	x	Lehto Juho	x
Rentola Annika	x	Okkonen Eila	
Ruuhonen Kirsi	x	Mäki-Petäjä-Leinonen Anna	x
Salomaa Eva	x	Isoviita Vesa	x
Sariola Jukka	x	Collin Kaj	x
Sulkava Raimo		Korkeila Jyrki	x
Tainio Hanna		Kiljunen Anneli	
Topo Päivi		Niemelä Markku	
Tölli Tapani		Katainen Elsi	
Uramo Maija	x	Sinko Päivi	x
Vehmas Simo	x	Muurinen Sampo	x
Halila Ritva, sihteeri	x		
Dolk Cherina, osastosihteeri	x		

1 Kokouksen avaus

Puheenjohtaja toivotti jäsenet ja varajäsenet tervetulleiksi. Jäsenet ja varajäsenet esittelivät itsensä ja taustayhteisönsä.

Esityslista hyväksyttiin kokouksen työjärjestykseksi.

2 Käytännön toiminta neuvottelukunnassa

Osastosihteeri Cherina Dolk esitteli neuvottelukunnan käytännön toimintaa. Hän kiinnitti erityistä huomiota matkalaskuihin, jotka pitää toimittaa ETENEn kahden kuukauden sisällä kokouksesta. Matkustuksessa noudatetaan valtion matkustussääntöä. Tärkeää on myös se, että jäsen ilmoittaa osallistumisesta tai esteestä, varajäsenen tulee ilmoittaa vain osallistumisestaan. Cherina on laatinut neuvottelukunnalle ohjeista tiivistelmän, joka on jaettu jäsenille ja varajäsenille sähköpostilla.

3 ETENEn historiaa ja nykypäivää

Pääsihteeri Ritva Halila esitteli ETENEn tähänastista toimintaa. Neuvottelukunta on perustettu v. 1999 aluksi terveydenhuollon etiikkaa käsitteleväksi moniammatilliseksi ryhmäksi, ja v. 2009 neuvottelukunnasta tuli sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta.

Neuvottelukunta voi antaa lausuntoja ja suosituksia, tehdä kannanottoja ja julkaisuja, perustaa työryhmiä ja jaostoja, ja se voi ottaa myös sivutoimisia sihteereitä. Neuvottelukunnan toiminta on julkista ja neuvottelukunnan asiakirjat (kokouspöytäkirjat, lausunnot, kannanotot ja julkaisut) julkaistaan neuvottelukunnan nettisivuilla. Neuvottelukunta käsittelee sosiaali- ja terveysalan eettisiä kysymyksiä periaatteelliselta kannalta, eikä ota kantaa yksittäisten potilaiden tai asiakkaiden asioihin kantaa. Yhteydenottoja tulee paljon, niitä ETENEstä ohjataan eteenpäin asianmukaisiin viranomaisiin.

Neuvottelukunta on perinteisesti järjestänyt jonkin teeman ympärillä sisäisen kesäseminaarin. ETENE on järjestänyt seminaareja ja koulutustilaisuuksia muiden kansallisten neuvottelukuntien sekä ammattijärjestöjen kanssa.

Edellisellä kaudella neuvottelukunnalta pyydettiin entistä enemmän lausuntoja. Tämä viittaa siihen, että neuvottelukunnan työ nähdään tärkeäksi.

4 Edellisen ETENEn evästyksen

Edellinen ETENE totesi viimeisessä kokouksessaan, että se on saanut varsin hyvin käsiteltyä oman toimintasuunnitelman mukaiset aiheet. Neuvottelukunta totesi, että toimintasuunnitelma strukturoi hyvin neuvottelukunnan pitkäjänteistä työtä. Sen vuoksi se suositteli toimintasuunnitelman laatimista, sen seuraamista ja päivittämistä.

Edellinen ETENE katsoi, että uuden ETENEn kaudella sote-uudistuksen toteutuminen ja itsemääräämisoikeuden vahvistaminen ja rajoitukset lienevät myös keskeisiä ja seurattavia kysymyksiä. Ne voivat jopa korostua, jos talous tiukentuu edelleen ja muistisairaiden määrä kasvaa.

Yhdenvertaisuus ja oikeudenmukaisuus ovat keskeisiä periaatteita, joiden toteutumista ETENEn on syytä seurata. Myös ihmisarvon kunnioitus ja itsemääräämisoikeus ovat keskeisiä periaatteita erityisesti elämän reunoilla. Vanhusten huollon terveydellistyminen (medikalisaatio) huoletti neuvottelukunnan jäseniä. Vanhuksiin liittyvät kysymykset työllistävät tulevia neuvottelukuntia edelleen.

Edellinen ETENE painotti myös etiikan koulutuksen merkitystä ja ehdotti painottamista etiikan koulutukseen. ETENE on aiemmin tehnyt selvityksiä etiikan koulutuksesta terveydenhuollossa.

5 Toimintasuunnitelman hahmottelua

Todettiin edellisen ETENEn evästyksen tärkeiksi ja hyödyllisiksi. Päätettiin laatia toimintasuunnitelma syksyn 2014 aikana.

Kokouksessa keskusteltiin pitkään sote-uudistuksesta. Sote-uudistus on päätetty toteuttaa v. 2017 mennessä. Uudistus tuottaa paljon aiheita ja mahdollisuuksia, mutta myös uhkia ja riskejä. Muutos on suuri - olisi hyvä keskustella siitä, mitkä asiat hoidetaan ja turvataan ensiksi, ja miten prosessissa edetään, millaiset palvelut olisivat ensisijaisia. Sote-uudistuksesta keskustellaan hyvin järjestelmäkeskisesti - millä tavalla turvataan yksittäisen potilaan yksilölliset oikeudet ja niiden toteutuminen? Sote-alueilla palveluiden järjestäminen perustuu järjestämispäätöksiin. ETENE voisi vaikuttaa tuottamalla sisältöä järjestämispäätöksille, miten palvelut järjestetään yhtenäisesti eri puolilla Suomea. Ilman yhtenäistä sisältöä ja yhtenäisiä kriteereitä yhdenvertaisuus sote-palveluissa jää saavuttamatta. Sote-palveluiden järjestämispäätöksissä eettinen arvopohja tulisi nostaa esiin, jotta niitä voidaan tarkastella eettisistä lähtökohdista käsin.

Tähän liittyy myös lähipalveluiden toteutuminen eri puolilla maata: tulevatko palvelut sähköiseen verkkoon, ja millä tavalla etäällä asuvat pääsevät palveluista osallisiksi (liittyy sähköiseen verkkoon, jonka kattavuudesta keskusteltiin). Sote-uudistuksessa on voimakkaasti ollut esillä taloudellinen näkökulma. On muistettava, että osaa palveluista ei saada taloudellisesti kannattavia, mutta jotka ihmisoikeuksien ja ihmisarvon kannalta kuuluu järjestettäväksi yhteiskunnan toimesta. Tästä esimerkkinä on saattohoidon järjestäminen kattavaksi.

Vanhustenhuolto on ollut kestoaihe jo edellisissä neuvottelukunnissa, mutta edelleen vanhus-ten asemaan on kiinnitettävä huomiota. Neuvottelukunnassa pohdittiin sitä, ovatko vanhuspalvelut terveydellistymässä, kun hygieniä ja lääkehoidot vievät kaiken huomioon: erimerkkinä tästä näyttää siltä, että itselle ruuan valmistamiseen tarvitaan nykyisin hygieniapassi. Monien lääkkeiden yhteisvaikutukset ja haittojen ja riskien vähentäminen ovat tärkeitä, mutta vanhuk-sen arkeen ja hyvinvointiin liittyy monia muita arkipäivän asioita. ETENESSä seurataan Yle.fi:ssä käynnissä olevaa ”hoivakodit kuntoon”-projektia. Vanhusten huollossa on viime vuosina korostunut kotihoitoon pyrkiminen. Vanhustenhuollossa se voi johtaa heitteillejät-töön, jos vanhus ei pärjää yksin, eikä muuta apua ole tarjolla.

Sosiaali- ja terveysministeriöön on perustettu keväällä 2014 palveluvalikoimaneuvosto. Tä-män tehtävänä on määrittellä millaiset terveyspalvelut toteutetaan Suomessa julkisessa tervey-denhuoltojärjestelmässä. Neuvosto on alkanut vasta työnsä. ETENEn on hyvä seurata neuvos-ton toimintaa ja luoda yhteistyön keinot myös toiseen suuntaan.

Itsemääräämisoikeusnäkökulma on tällä kaudella keskeinen aihekokonaisuus. Eduskunnassa on parhaillaan käsittelyssä itsemääräämisoikeuden vahvistamista ja rajoittamista koskeva laki. Myös mielenterveyslakiin on tulossa muutoksia tämän kauden aikana. Itsemääräämiseen kuu-luu myös kuulluksi tuleminen ja tiedon saaminen omalla, itselle ymmärrettävällä kielellä. ETENE on laatinut ensin terveydenhuoltoon, sittemmin sosiaali- ja terveydenhuoltoon yhtei-set eettiset periaatteet. Pohdittiin sitä, pitäisikö periaatteita päivittää. Niiden vaikutuksia olisi hyvä tarkastella.

Neuvottelukunnassa keskusteltiin eläkeläisköyhyydestä, yhteiskunnan polarisoitumisesta, il-mapiirin kovenemisesta ja kyynistymisestä, joka välillä tuntuu tulevan esiin myös sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöiden keskuudessa. Hauraat ja heikot potilas- ja asiakasryhmät ei-vät pysty helposti pitämään puoliaan.

Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden riittävyys ja jaksaminen nostettiin kesku-te-lussa huolenaiheeksi. Samoin tuotiin esiin potilas- ja asiakasturvallisuuden edistäminen. Työntekijöiden jaksaminen tai jaksamattomuus liittyy kyynistymiseen ja toivottomuuteen. Asia on keskeinen työsuojelullinen kysymys, mutta se liittyy myös ammattietiikkaan ja eetti-sesti kestäväan työhön. Keskustelussa pohdittiin, miten ETENE voisi tuoda keskusteluun uut-ta sanottavaa vajoamatta toivottomuuden ansaan. Resurssien riittämättömyys pakottaa etsi-mään uusia tapoja toimia ja työskennellä. Esimerkkejä toiminnan muutosten vaikutuksista voidaan löytää eri puolilta maata.

Sosiaalihuoltolain uudistus ottaa kantaa asiakastyön pinnassa palvelutarpeen määrittelyyn ja palveluiden järjestämiseen tarpeen pohjalta. Hyvinvointi on muutakin kuin terveyttä, ja terve-y-s ei ole vain sairauden poissaoloa. Palvelutarpeen määrittely tuottaa sosiaalihuollon amat-tihenkilöille velvollisuuksia täyttää asiakkaan tarpeet. Yhteiskunnan päättäjillä on usein kiu-saus muuttaa palveluita rahaperusteisiksi eduiksi (vrt. esim. kodinhoidon tuki, omaishoidon tuki). Terveydenhuollon ammattihenkilöiden tehtäviä ei voi siirtää maallikoille. Sosiaalihuol-lon palvelut perustuvat aina päätöksiin, joista voidaan valittaa oikeusistuimiin. Terveyden-huollon hoitoa koskevista päätöksistä ei voi valittaa.

Ammattietiikan koulutus nähtiin tärkeäksi. ETENEn julkaisut ovat olleet terveydenhuollon ammattihenkilöiden koulutuksessa. Niitä käytetään joissain oppilaitoksissa jopa pääsykoemateriaalina. Etiikan koulutuksesta sosiaali- ja terveysalalla tarvittaisiin enemmän tietoa. Edellisessä neuvottelukunnassa keskusteltiin ammattietiikan näkymisestä mediassa. Pohdittiin myös tiedottamisen keinoja ja karikoita sosiaali- ja terveydenhuollossa. Sosiaalinen media liittyy myös tähän kokonaisuuteen.

Yhdeksi tärkeäksi keskustelun aiheeksi nostettiin terveyden ja hyvinvoinnin eettisten näkökulmien avaaminen: Ihminen voi voida hyvin ja kokea olevansa terve ja elää arvokasta elämää, vaikka hänellä olisi sairauksia tai vaikeita toimintakyvyn rajoitteita.

ETENEn pääsihteerille on tullut yhteydenottoja liittyen kokeelliseen hoitoon. Tämä aihe on tällä hetkellä paljon esillä myös eurooppalaisessa eettisessä keskustelussa, mm. Italian kansallinen eettinen komitea on tekemässä asiasta raporttia. Suomessa lääketieteellistä tutkimusta, erityisesti lääketutkimusta koskeva lainsäädäntö on hyvin yksityiskohtaista. Kokeellista hoitoa koskevia säännöksiä ei ole käytännössä lainkaan. Myös maassamme asioita on ratkottu oikeusteitse, mikä ei alueen kehittämisen kannalta ole hyvä ratkaisu. Kokeellisen hoidon kokonaisuuteen liittyy läheisesti myös vaihtoehtohoidot.

ETENeltä pyydetään lausuntoja vastaavasti kuin edelliseltäkin neuvottelukunnalta. Niitä pyritään käsittelemään neuvottelukunnan kokouksissa.

Puheenjohtaja totesi, että sote-uudistus voisi olla tämän neuvottelukunnan kauden kattava teema, jota tarkastellaan eri tavoin eri vuosina. Joka vuodelle voitaisiin tästä tehdä erityistee- ma ja isompi kokonaisuus. Työvaliokunnassa käydään läpi toimintasuunnitelmaluonnos ja tehdään seuraavaan kokoukseen ehdotus.

6 Tulevat kokoukset

Seuraava ETENEn kokous on tiistaina 16.12.2014 klo 12-16.

ETENE:stä lähetetään jäsenille ja varajäsenille Doodle-kysely lähipäivinä sopivista kevään kokousajoista. Pyritään mahdollisimman pian sopimaan kevään kokoukset helmikuulle, maaliskuulle ja toukokuulle.

7 Lausuntopyyntö; Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi geenitekniiikkalain muuttamisesta

ETENEn on tullut lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi geenitekniiikkalain muuttamisesta. Geenitekniikkalaki on ollut voimassa vuodesta 1995. Geenitekniikkalaissa on säännökset geenitekniikkalautakunnan toiminnasta. Tällä lakiesityksellä ehdotetaan muutoksia geenitekniikkalautakuntaan ja sen toimintaan. Esitysehdotuksen tavoitteena on parantaa ja tehostaa lautakunnan toimintaa.

ETENE käsitteli lausuntopyyntöä ehdotuksen pohjalta. Neuvottelukunta näki substanssiasiantuntemuksen ja tieteellisen asiantuntemuksen lisäämisen keskeisenä ja hyvänä muutoksena. Ehdotuksessa mahdollistetaan paitsi ministeriöiden myös niiden alaisten laitosten edustus. Lautakuntaan voitaisiin nimetä myös tieteellisen ja eettisen alan asiantuntijoita, ja kokousten järjestämisestä voitaisiin tehostaa hyödyntämällä uusia teknisiä menetelmiä, kuten video- tai puhelinyhteyksiä. Aikaisemmin lautakunnan toiminnassa on korostunut eri hallinnonalojen asiantuntemus.

ETENE näki nämä muutokset perusteltuina.

8 Ilmoitusasiat

Helsingin julistuksen juhlistamiseksi Maailman Lääkäriliitto järjestää 11.11.2014 Helsingissä lääketieteellistä tutkimusta ohjaavan Helsingin julistuksen 50-vuotisjuhlakokouksen Pörssisalissa Helsingissä. ETENEn jäsenet on kutsuttu tilaisuuteen.

9 Muut esille tulevat asiat

Pääsihteeri osallistuu paperittomien henkilöiden terveydenhuoltoa koskevaan kuulemistilaisuuteen 10.11.2014. Edellinen ETENE on laatinut kannanoton paperittomien terveydenhuollosta. Asiaa kommentoidaan sen pohjalta.

ETENELLE on lähetetty kansallisen elinluovutusta ja elinsiirtoja koskevan toimintasuunnitelman luonnos vuosille 2015–2018. Pääsihteeri kommentoi luonnosta.

10 Kokouksen päätös

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 14.40.

Puheenjohtaja

Jaana Hallamaa

Pääsihteeri

Ritva Halila

